

ЖАР-ПТАХА

Лариса Мурович

diasporiana.org.ua

LARYSSA MUROVYCH

THE FIRE-BIRD

Selected poems

in ukrainian language

“SVITANNIA” — THE DAWN

Toronto

1971

ЛАРИСА МУРОВИЧ

ЖАР ПТАХА

Вибрані поезії

ВИДАВНИЦТВО «СВІТАННЯ»

Торонто

1971

Обкладинка:
Віри Юрзук

М А В К А

Мої виховниці Василюні

Мавкою колись була я,
Мала терем на вершині,
Де вітрів ласкава згряя
Сосон коси чеше й нині.

Згодом — увійшла в людину,
Щоб їй духа одягати
В тугу до небес невпинну, —
Там зірок цвітуть дукати.

З них, коли нап'ємось Соми,
Душі вернуться шляхетні,
Не зазнають спаду й втоми
В творчості високолетній!

— Звідки знаєш чим була ти?
Таж то образки фантазій!
— Я ж собі у світі хати
Не знайшла ще в жоднім разі.

Чом, як вийду між ялини,
Всі шепочуть: — «знов між нами
Мавкою будь верховини,
Бож була й перед віками!»

1963

**
*

Під вечір колір обрію бузковий
Паде на щічки і уста, і брови,
А думи — помаранчові від сонця —
Горять в очах, палких думок віконцях.

Вже Стрибог шумом молиться на полі,
І два горбочки, ці землі мозолі,
Теж Дажбогові моляться до неба,
Над Прутом я і верби, — із душі потреби.

Бузковий колір темніє від тіні,
Вже чорні смуги стеляться по ріні,
Аж Дажбог враз, із молитов каскади,
В пільмі розвісив зір лямпади.

1938

**
*

Хто з нас не любить Ніч? Вона чудова
І місяця й палких зірниць красою.
Почуйте, як співає срібноброва:
— Ось Утренья блищить переді мною!

Ми сестри, що у згоді йдуть назміну,
І буде наша згода віковична,
Хоч я не роджу Сонце й світлу днину,
Лиш Утренья — пречиста й доброзична!

1945

**
*

Чом часто сниться Драма Лісу,
Така, що в світі не була ще?
У ній, мов банька миляна, не трісну,
Як ролю гратиму якусь напризволяще —
Я в дійсності, чи в мріях мрії.
Що зроблю — шепче дух Калини,
Від несподіванки там хтось зімліє,
І встане з дотику магічної хустини.
Тим часом вишию на ній узори,
Де чорних і багрових барв достоту, —
Привіт, привіт кремінним дальним горам,
Обрамлений думок колючим дротом!

1950

**
*

В людей — своя буття система,
У Йога — магів принциповість...
Яка ж нудна практично-людська тема!
Хто з неї викреше див-повість?

Ви кажете, лиш дехто цінить Йога?
Тому ж достойний він уваги,
Тому ж і спільна їх дорога —
На вістрях, що — під Дгарми стягом!

1955

**

*

Затріщала скульптура прекрасна
Світовида з почвірним обличчям.
Знав народ, що з ним доля мре щасна,
Приклякнув перед смерти величчям.

Розлунались на київських горах
Бунт і крики, мольба і ридання,
Але Той, що не знає покори,
Гордо впав, наче ланка остання.

Ще й обличчями зліг у чотири
Світу сторони, щоб після скопу
Хтось підніс їх, як жрець Русів віри,
І нащадкам зберіг, мов ікону.

1958

**

*

Усім, що мають крихту доброволі,
Цю містику так легко зрозуміть, —
Не зможе лиш глядач в містичнім колі,
Як дійсність — увійти в наш міт.

**
*

Як себе тих двос не стрічає —
Пнуться в небо дерева у гаї.
Зійдуться — краса й добро стаються лихом,
Хоч гукай народові чи Богові, не вчують. Тихо.
Віри дух звиває прапор. В журній тузі
Розійшлись у безвість найвірніші друзі —
З недовір'ям. Хто причину знать бажає,
Хай «Знання Таємне» прочитає
На сторінці двадцять восьмій... Льох там біснுவатий
Відповідь дає: хто Рай через кого на довгий час утротив!

1969

**
*

Та, чому то
(В бої без кинджала) —
Враз упала?
Та, чому то?
Святости душа не знала.
Слід би ті гріхи простити,
Як покається, щоб жити...
Святости душа не знала.
Перевізнику, зажди-но!
Замість заспівать ляменти,
Кину в лодку хоч три центи, —
Перевізнику, зажди-но!

1955

**
*

Злюби, поете, первісні віки,
Крилаті ж теми в дзеркалі ріки,
Колись у них відбився пращур твій,
Обличчя досі видно в сляві мрій.

Напився там із струму соловей,
Співає, що життя — це «пан-тарей»,
Милується на ясно-синій глиб.
Чом солов'я рої цілують риб?
Чи їм здається — в пір'ї риба він?
Враз риби відбитці дають поклін,
Оточують її і в далечінь
Пливуть разом, розхлюпують глибінь;
Та схожий образ той на дивний гриф,
І кожна риба — мов гієрогліф.

У дзеркалі ріки — об'явлень світ...
Ми зглибимо прапредків моці міт,
Як Дажбог віддзеркалиться й ключем
Нам відімкне в душі — тайницю тем.

МІСТЕРІЯ

Як вдихнула дух я тих,
Що жили перед віками,
Рух природи раптом стих,
В серці п'янкість — до безтями.

Але дух, що з духів сил,
Мовив: — розілляй довкола
Знов мене! Хай вітер крил
Оживить верхів'їв чола!

Я ж — до духа: — і в мені
Залишись, хоча б частинно,
Щоб у серця глибині
Теж буття цвіло промінно!

Не питайтесь, як світла
Вийшли з мене; як у мені,
З їх п'яногого джерела
Паростки зросли зелені!

1967

ЗВОРОТНЕ КОЛО

Зворотне коло викопать із клею
Ласкава Карма повеліла нам.
У правіків знов одягтись кирею
Так радісно, — це ж не модерний хлам, —
І світло тисячліть блищить із неї.

Просторів древніх пахоці вдихаєм,
Шукаючи там зародків своїх.
Невже ж і ми жили в священнім Гаї,
Чому колись засипав тіло сніг?
Як у зворотнім колі все вертає?

Щаблі нерукотворної драбини
Провадять вгору. Тісно йти удвох.
Ідім. Чекає вже дочки і сина
Творець Вітчизни й прабатьків: Сварог!
Просвітлення враз запалає днина.

1967

БЕЗСМЕРТНІСТЬ

Не дався ти, Перуне, утопити, —
Хто дух борні — в нас мусить вічно жити!
Обиді дякуймо за дар спасіння —
Драбину з Дажбога душі проміння.

Гей, рано-вранці, як ще спали люди,
І панувала тишина усюди,
Пішов ти по драбині тій ногами,
Ажгнулися щаблі під постоломи.

Провадила тебе Обида з долу
До Дажбога злотистого престолу,
І хмарою у славі сів на ньому
Ти повний — блискавки та грому.

Як до Дніпра народ прийшов прощати
Прапредків Бога, — вчув небес гармати:
— Неволею вас покарати мушу,
Аж поки знов Перун відродить душу!

1963

ЛИЦАР НА КАРОМУ КОНІ

ВОЛОДИМИРОВІ — НА ТРИДЦЯТЬЛІТТЯ ТВОРЧОСТИ

У темні ночі й дні,
На карому коні
Мчить лицар тридцять довгих літ шляхами.
Співав скрізь правду він
Про предків сили зрін —
Об'явлень метеорами над нами.

Цінили віщий дар
Поет Орест і Яр,
І лицареві грали у фанфари.
Невтомно й нині тут
Він духа нам від пут
Звільняє й чаром пісні гонить хмари.

У темні ночі й дні,
На карому коні
Він біля нашої спинявся хати.
Хто ж двері відчинив,
Гостинно запросив?!
Де ж видне місце лицар гідний мати?

Та вірний син землі
Все далі мчав у млі
Крізь барикади і світів простори,
З героями вмирав
І з ними воскресав,
Розкидує ще й досі метеори.

Ой, людські душі знов
Глухі на правди зов,
Бояться світла, їхні мрії мертві,
І каже не один:
— Відродження і чин?
Зависоко іти до цілі в жертві...

Та в темні ночі й дні
У рідній стороні
Народ тюремні розбиває ґрати.
На вічний сором нам,
На честь бойовикам
Ти лицаря благослови, о Мати!

1967

СВІТАННЯ

Тут після ночі, що Марою
Ходила по крутих стежках,
Зійшло Світання над горою
І розбудило зграю птах.

Це ж дня віститель, буйні лети,
Дзвінки кантати, правди зов,
У гроні — дружні всі поети,
Яких окрилює любов!

Відродження душі народу
Світання бойовий девіз,
Бо заглушив її уроду
І блекоту й шириці хмиз.

В вогні живім, із крові воїв,
Оця набрідь навік згорить,
І орден зродиться героїв,
Що буде вежою століть.

Вітчизни вільности проміння
Світання лле з кубка щедрот,
А душі спраглі ждуть насіння,
Як сонця дзвін дзвенить з висот!

25. 9. 1967.

ВІРА

Хай теолог розв'яже ниті:
Звідкіль ти, віро, де зросла?
А я скажу: з тобою в світі
Щаслива навіть доля зла.

Без тебе Жив не знає пісні,
Не доторкне людей крилом,
Без тебе й Род у предків лісі
Не напахтить свшан-зелом.

Ти наче духа — кров духова,
Вогонь із Дерева Життя,
Твоя благословенна мова
О, віро в вічне вороття.

Та що ж, як стрінем над зірками
Ту віру вір? І як нам быть?
Заплющмо очі, щоб серцями
І думами пізнати суть!

1964

РЕІНКАРНАЦІЯ

«Душа відділилась від тіла»...

О. Ольжиг

Як душа відділитись уміє від тіла,
І крилато відродиться в іншим потому,
Не сказав він і другові, Націє мила,
Бож козак таїн бою не зрадить нікому.

Бачиш, там схоронилась душа його в дубі,
Поки з ворогом скінчить за Тебе відплату,
Якщо тіло впаде, хай засне в земній шубі,
Та душі не торкнеться ганьбою меч ката.

Як би душу заплямив, чи лезом роздвоїв,
Не ввійде вона в ряд перевтільних назначень, —
Хай із дуба криштально вдихнеться в героїв,
І освятить обряди — все вищих назначень!

**
*

Скільки роль судилось Добровісті —
Знає Сокіл у Блакитнім Місті,
Де вартує Храм живої віри.
Правду й попіл відає вампірів,
Що колись чорнили там стінопис.
Людяність освячує літопис.

АНТРОПОГЕНЕЗА

Ходімо, мій друже, в далеку пушу,
Тут правду забуту, хоч невмирущу,
Шумить невгомонно ліс віковічний,
А шум його рідний, клично-величний,
Всім людям чутливим — почути треба:

«Кості — із кремню,
Тіло чорноземне —
Збілене святістю,
Кров — із жил Дажбога,
Дух наш — перунний,
Думи — із глибу Сварога Неба!»

Гей-гей, по стежині кінь з їздцем скаче.
Про що ж ти співаєш, вільний козаче?
Він каже: — зо мною ж пуца співає,
Та пісню, що порив і єдність скрешає,
Всім людям чутливим — почути треба:

«Кості — із кремню,
Тіло чорноземне —
Збілене святістю,
Кров — із жил Дажбога,
Дух наш — перунний,
Думи — із глибу Сварога Неба!»

**
*

Чи замужем земля? Ой, леле, тут питання
Про нашої землі святе кохання,
Як знають всі, що в неї діти —
І гори й ріки, ще й степи і квіти,
Нащадки синьо й кароокі,
Низькі, середні і високі.
Та хто дасть відповідь на питання:
Де землі Божественне кохання?
Дажбог каже: — Я!
Перун: — Але ж Я!
Сварог: — Сама рішай, чи тільки Я!
У тебе ж велике свято,
Мужів неначе багато,
Кого хоч — обминай,
Кого хоч — вибирай,
Але скажи: — Хто твоїм дітям рідний тато?
... Земля, задивлена у безкрає,
Собором дітей голосів відповідає:
— Один Бог у трьох, а три в одному,
Наш земно-небесний запліднюють дім!

НА РОКОВИНИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

*«Крик Прометея луна
безліг віків скрізь по світі,
Він заглушує собою
потужні громи олімпійські».*

Леся Українка

Мавка в пущі ожидала тужно й без огуди
Чи не станеться там землетрусне чудо.
День і ніч вона чекала, у безкрас
Видивляючи в надії очі бором-гаєм.
Тихо. Тихо так, що чуть було чекання
Добрих духів, і ялинки й дуба, і смеркання.
Навіть місяць, зорі і Молошна вся дорога
Стали у чеканні біля Вічності порога.
Раптом тупіт. Білий кінь задихався в розгоні.
Біля Мавки зупинився хтось в Мари полоні.
— «Чи не ти — Лукашу?» Він мовчить. Мій Боже милий,
Чом іздець схилився, мов безсилий?
Мавка ближче підійшла і сльози бризнули з очей,
Світ струснув крик болю: «Таж це — Прометей!»
Розпанахана й кривава у печінці рана,
Руки у важких-важких кайданах,
Кимсь пострелені вуста пророчі,
Лиш вогнем незгасним пломеніють очі.
— «Прометею, Прометею, що бажаєш? Чи напитися
води?»
— «Дай небого, як ти вільна з горя і біди!»
Не води, — дала росу цілющу й рани нею злікувала,
Ще й кайдани Мавка дивом на руках йому порвала,
І тоді ялинку одягла в свою кирею,
І тоді з душею заручилась Прометея,
І мов Жанна Д'Арк, з ним на коні, у далечині
Гей, помчалась дужих лицарів кувати Україні!

**
*

Коненков, хоч із хистом, його уява хвора,
І що не Бог в малюнках — крива й гидка потвора,
Відбивсь, либонь, дідичний в них чорний крови спадок,
Тож бридиться такого наш Дажбога нащадок.
О, скільки світлих ліній і барв у пантеоні
Богів, що наші рідні, хоч не усі в короні.
Ще дійсний Бог не бгався сам в золоту обнову,
Та вибирав достойно корону лиш тернову.
І справді нарід щасний, як світлу душу має,
І віра з неї світлом Усесвіт проникає.
Цур-пек «старшому брату», він кращим быть не зможе,
А нас від сім'я лиха — охорони Дажбоже!

(3 листа Лесі Українки до матері 12. 4. 1913).

**
*

Свастика в спіралях лебединих —
Символ льоту чистих душ на вершини!
Де ж її знайдено першу з найперших?
Мізіня славу ніхто нам не перевершить!
Чом на свастиці й Будда летів і казав: Я — Арієць!
Відповідь дасть коломийський Англієць...
Та коли він дасть, чей давно помер!
Не журися, тут інший «пояснить» в четвер!..

1968

**
*

Н. І. Р-им

В горах ваших, Друзі, хата ця звичайна,
Без окрас модерних, хата — світлодайна.
Стіни білі, наче шуби лебедині,
Вікна сині, наче небо в Батьківщині.
Чом вони опуклі? Таж їх вигинає
Мрія, що невпинно рветься у безкрає,
І врослася в шибу соняшником гожим, —
Скиньмо шапку перед післанцем Дажбожим!
Дах — спіралі злотні з променів, мов грона,
Він співає хаті: «Я — твоя корона»!
А Тризуб з одвірка витягає руки:
— Вічного Трипілля тут живуть правнуки!

1970

**
*

Кілька санскритських літер —
Розпалили вогненний вітер.
Хто не вірить — хай почує.
Саможертва, — це не всує.
Підчас п'тьми й світла битви —
Чисте слово творчої молитви!
Це не всує в таїні — тайниці мови.
Тижнів три... п'ять... а в сьомім —
Гляньте, що із Вритри сталося домом!
Гуру, скільки дать відпруги етеричним хвилям?
— Лиш настільки — що потрібно Дгарми чесним
цілям!

... Грім і кілька санскритських літер, —
Індра — володар, — ущухає Параміти вітер!

**
*

Ой, давно, коли в зеніт ступила днина,
Звузилась, мов нитка, серпентина.
Сонце — понад обрієм безкраїм,
Щедро наливалося й у плаї.
Я спинилась... Я? Чей не було нікого,
Тільки мерехт сяєва святого.
Де ти, Святогоре? Де ти, Святогоре?
Вистачить усім безмежне світла море!
Дехто хоче уділити частку
Тій людині, що у власну впала пастку!

1968

**
*

Лицар буйний зник химерно в нетрі, —
На Магурі — чи Ай-Петрі?
Курява за ним услід полою
Застібнулась тісно під горою.
Не вертався він, хоч очі
Видивляв Богдар у дні та ночі.
Чи наврочили єхидні змії й сови?
Чи згубив прудкий Пегас підкови?
Лицар зник, але в обруч Світання
Врилась правда — із пророцтв «Писання».

1968

**
*

Усесвіт наш — невпинно віковичний.
Причина віковичности — життя не самолюбне,
Що тайну невмирущости скриває щасну.
Мудрець, що добровільно сів у ряд останній,
Почується мов на переднім місці,
Здобувши духа Божественність власну.

1955

ТАТ ТВАМ АСІ

В ім'я краси, і сили, і свободи,
О, рідна земле, ми трипільські глеки
З ядра твого несем поміж народи,
Щоб зблизька вгледіли своє далеке,
Бож твій народ їм вирізьбив обличчя, —
Хай знов святяться давні тисячріччя!

Будь воля нам твоя, землице рідна,
З чорнозему, хвилястого, як море,
Ти споконвік у власній моці плідна,
Коли ж тебе до дна хтось переоре,
Твої скарби там буде подивляти,
В пошані поклонившись: — о, Прамати!

І скажеш ти, мов Леля, хоч без трону,
Своїх хоробрих воїв голосами:
— «Ніхто, ніхто мого не спинить гону
Вродить сонця любови над світами,
Щоб духа окриляли людській расі, —
Добро ж — добром вагітне». Тат Твам Асі!

1969

Тат Твам Асі — священна формула із книг "Упанішад", що
значить: Це Є Ти!

ТРИЗУБ

Не в Посейдона знаку — сила Україні,
Смирив моря лиш Грекам їх тризубний клин, —
Найдревніший народ наш в Аріїв родині —
Одержав герб державний — з неба верховин.

О, найдорожчий предку, для душі наснагу
Ти з блискавки Перуна зачерпнув і врив
Її в граніт Тризубом, щоб навек у змагу
Твоїм нащадкам вірним — ворога корив.

Та вої кров пролляли, підчас лихоліття
Свідомість про нерідне взявши за «своє»,
Світило сонце тільки митями в зеніті,
І ворог знов щербив нам бойове коп'є.

Чом думка серце мучить, криком б'є безкрає:
Чи ж не тому в неволі наш прекрасний край?
Таж «правдою» з неправди пута розриває
Народ, що згоду неба мав на власний рай!

Не з Посейдона знаку зачерпнем наснагу,
Бо з блискавки Перуна — сплавлений Тризуб,
Хай Україна буде витязем у змагу,
І вславиться світами, як народів дуб!

У ВАТРИ ПРЕДКІВ

Не завертайте мене з дороги,
Де з предками я зустрічаюсь,
Де ми говоримо не словами,
Та алфавитом думок і серця
В не хитро-штучній, та щирій мові!
Тут кожна днина — мов тисячліття,
А тисячліття — мов день єдиний!
Не завертайте мене з дороги,
Де ватра предків — пітьму прогонить!
Коли я стлію в жертовній вірі,
Мене розвійте по рідній ниві,
Душа ж сама знайде пристань для себе.
Не завертайте мене з дороги!

1960

ПЕРВОРОДНИЙ СИН

З небес, де Перуна — лицарські знамена,
Де в чаші кипить перевтілення плин,
На землю враз батькові Роду в рамена —
Упав первородний і зрілий вже син.

О, щастя світліш веселкового світла!
О, радосте більша, ніж серце вмістить!
Надіє, що з віч волошково розквітла,
В таку божественно-освячену мить!

Таж є кому меч спадковий передати,
Бороти Арідника злого разом,
Ламати неволі заржавілі ґрати,
З народом співати звитяги псалом!

Співати... О, мавки, скажіть, рожелиці,
Хто ж батькові сина вродив і зростив?
Чей ненечка-Леля тоді на землиці
У тузі чекала цього дива-див!

З небес, де в Перуна чудовній твердині
Гримить вороття споконвічного чин,
Коли на Купайла вінки зійшлись нині,
В рамена впав батькові Роду — син!

ЖАР - ПТАХА

*Валентинові Морозові
з нагоди появи «Вірші з тюрми»*

Старе і зблякле сонце вбив грім нової ери,
Владарний голос чути: — «розбийте й п'ятьми двері!
Ударте п'ястуками, коли немає зброї,
Нехай би від удару дозріли душі воїв!

Як душі запалають вогнями вам палкими,
Займуться їхнім жаром теж душі побратимів,
Постануть не в отарі, та в лаві левів мужніх,
То й вийдете звияжно і в бої харалужнім!»

Стукнувши в п'ятьми двері раз-по-раз п'ястуками,
Зміцнили вої голос і потрясли світами:
— «Звільніть, катюги вражі, з пекельної в'язниці
Того, що нам звіщає священний кодекс криці!»

Нової ери вихор цю еру взяв на плечі,
Світліше сонце сходить, де вмерло те старече,
О, причащайсь, Народе, Жар-Птаха з-над руїни
Зливає нам проміння, Жар-Птаха України!

1971

СОНЯШНА ПИСАНКА

Як сонце, мов писанки образ яскравий,
Блищить у священний Великодня день!
Упали вже кольорів іскри на трави,
З їх струн вичарують гомін пісень.

А Стрибог простяг владно руки до гілок
Рясної громади дубів і калин,
Мов князь в хороводи їх кличе гагілок:
— «Вітаймо, вітаймо весноньки почин!»

Хоч знає все Стрибог, не зрадить тайниці:
— «Самі угадайте, — шепнув деревам, —
Чом писанка ваші усміхнені лица
Дзеркалить — із сонцем обведених рам?»

Великдень! Великдень! Його розгомонні
І барви й мелодії — чуда яса,
Таж соняшну писанку враз на усонні
Поклали, схилившись вділ, небеса.

Хто писанку в лузі знайде ненароком,
Життєва йому буде соняшна путь, —
Знайде лиш людина, яка «третім» оком
Зглибить в серцевині — Великодня суть!

**
*

Із вогнища обранців — вогневерть
Розбризкується мольбами довкола, —
Кому для Бога жертв забракла щерть —
Схилить принаймні у покорі чола.

Хтось мед вілляв у жар, посіяв мак,
І закружляли в синіх колах чари,
Як неба тасмниць проявний знак.
Перун прийняв пожертву й ночі хмари

Враз розгромив. Народе, заспівай
Звеличний гимн Йому, що вже видимий.
Гей, буде в царстві духа урожай,
Хоч крука ще чутно східні грими.

1970

**
*

ОКСАНІ ЛЯТУРИНСЬКІЙ

То йде, то спиняється Русів посвячена Діва,
Ніхто не посміє спитатися: «Хто ти і звідки?»
У ній неприступність — юга понад обрієм сива,
Та очі, задивлені в зорі, горять з-під намітки.

Хустиною піт із чола обтирає помалу,
Як жар метеорів у серце вливає їй вітер,
І тільки тим людям, що в світі шукають причалу,
Читає про пристань — з небес тайнописних літер.

1960

ХОРОБРИСТЬ У ЗНЕВАЗІ
(З «ПАНЧАТАНТРИ»)

Галузку, овочем важку,
Тягар згинає вділ усе,
І часто пава в пір'ї скарб —
Незапримічено несе.

Орла, що в ранах виграв змаг,
Немов горобчика несуть,
Добро, яке добром живе,
Плюгавить злоби лють.

В мамони путях золотих,
Не здібний до пожертви світ —
Ганьбить героя, що в ділах
Хоробрости утвердив міт.

1955

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА

* 1. 9. 1722.

Він, буцім, старець мандрівний, без цілі-дороги,
Та в метах високих — людські низенькі пороги,
І ніби звичайний Кобзар-Перебендя із-зовні,
Хоч струни ті духом його Божественности повні.
Духовний учитель — в устах із зерном благородним,
Та стати стовпом не бажав він у храмі Господнім,
Бож їх там було і без нього тоді подостатком.
Пішовши у гуцу народу, із правди узятком,
Неначе покірний до вибриків долі лихої,
Найбільшим він воїном стався — борні святої!

**

Ісвара — Пуруша... Найвищий Жрець-Учитель,
Як небеса — безмежним сповнений добром,
Життя незвидно-видного він покровитель,
І владно стався ним владарно-творчим: «ОМ»!

1955

КОЛЯДА
НА ТИСЯЧРІЧЧЯ КНЯЗЯ СВЯТОСЛАВА

(За буковинським фолкльором)

Колядуймо, в Дажбога святині,
Святославі, живому й нині,
Гей, колядо, в Дажбога святині!

Рідний князю, що ж тобі бажати?
Лицареві не треба ж палати.
Гей, колядо, що ж тобі бажати?

Вже еством ти — з Перуном єдиний,
У священнім Дубі України,
Гей, колядо, з Перуном — єдиний!

Як є вдосталь громової зброї,
Чи ти й маєш подостатком воїв?
Гей, колядо, громової зброї!

Зичим, князю, з Тризубом в долонях,
Воїв дужих, коней із усоння,
Гей, колядо, з Тризубом в долонях!

На драконів у похід збирайся,
Та із лицарями не загайся,
Гей, колядо, у похід збирайся!

Ще бажасм звияги й трофеїв,
Святославе, у княжій киреї,
Гей, колядо, звияги й трофеїв!

РІДНА МОВА

О, рідна мово, скарбе наш величний,
Прапредків славних — вічний заповіт,
В тобі лунає правди голос кличний,
Яким здавен гордивсь Трипільців рід,
Співай, співай і «Влеса Книги» словом —
Серця вдаряючи священним зовом!

Ти, красна дочко гір, лісів і ниви,
Вродилася із трелів солов'їв,
Сварог, Перун і Дажбог милостивий
Твою снагу плекали від віків,
А в ночі зорі капали медв'яні,
В тобі землі й небес лучили грانی.

Все другом нам була ти, рідна мово,
Коли Купайло кликав до ріки,
Дівчатам - хлопцям підказала слово,
Щоб чаром обійняло їх вінки, —
І що ж, крім тебе, краще від кохання,
Основи для подружного єднання?!

Коли наш рід розрісся у племена,
А ці громадами сповнили край,
Твоя глибинь і висота надхненна
Їм помогла створити з пущі рай,
І в княжих замках чи хатах народу
Ти вчила над усе любить свободу.

Не зрадила ти нас ніде й ніколи
Скорботної, злиденної пори,
Як ворог відбирав і небо й поле, —
В молитві матерів і дітвори —
Братів, синів, батьків ти в бій кріпила,
Бо знала, що в тобі звитяги сила.

Сьогодні, як заповнені в'язниці
Твоїми ісповідниками там,
У «Влеса Книзі» мовою із криці
Сурмиш: — «в неволі сором жити нам!»
І не ущужнеш, аж під голос грому
Володарем свого знов станеш Дому!

ПРАДІДНІ БЕСАГИ

В чужині дорогу треба нам топтати
На цілих землях, де нема доріг,
Тут не привітає усміх вікон хати,
Вдень обіймем простір, а вночі моріг.

На плечах двигаєм прадідні бесаги,
Де народніх безліч вікових скарбів,
Колоски легенд цих, сповнені наснаги,
Ми від супостата збережем вогнів.

Чом так жваво б'ється серце у завзятті?
В пуцу маршувати — не наказ химер.
— Нам дала Вітчизна єдності печаті,
Кожна має видний напис: Піонер!

Хай із ряду вийде, хто шукає слави,
Хто шукає марних і шумних пригод,
Лиш такі доповнять наші дружні лави,
Що не похитнуться в часі злих негод.

Та як після бурі зійде світла зірка,
І колядників почуєм голоси,
Знатимем: з бесаг їм, сили щедра мірка,
Запліднила духа й зернами краси!

22. 4. 1964.

ЧАРІВНИЙ ПЕРСТЕНЬ

Коли я вишиваю спогади на полотні думок, постають образочки, з яких розбризкуються міріади мерехтливих іскор. Гуцулко Василю, моя виховнице з дитячих років! Хоч ти не мала книжної освіти і була нашою домашньою помічницею, майже вся родина тебе поважала і вважала джерелом народньої мудрости. Тому перший образочок спогадів це ти, що вивела мене з хати в луг над Прутом і показала рукою на гору Цецину, де в'ється стрімка серпентина. Там із шпиля видно ланцюги Карпат, а в їх печерах і на опромінених сонцем гілках смерек збереглися віковічні легенди про наших прапредків. Ти позбирала ті легенди в серце і щедро переливала в мос. Ще й не раз казала: — «Чим більше випорожнюю серце, тим більше знов воно сповнюється!» Такого філософського вислову я тоді ніяк не могла зрозуміти. Твоя теорія самонаповнювання здавалась мені нісенітницею. Але, згадуючи тебе сьогодні, я сама не знаю чим тебе уважати? Чи невичерпним джерелом тих легенд, чи їх жрекинею?

Еге ж, легендами почалась поезія наших щоденних взаємин. А перша твоя легенда, Василю, була про зорі, що є очима Дажбога, яких сльвом він проникає темряву світу в часі ночі. Як дозволиш, це можна назвати твоїм синкретизмом. Усе ж ізливалось з усім, предвічна небесна сила Дажбога ставалася частиною землі, природи і людей, а вони рівночасно — складовою

частиною божественної сили Дажбога. Ось таке прекрасне ім'я Бога я вперше почула від тебе. У запаху-щий вечір, коли мені звершилось вісім років життя, я побачила як ти молилась до зір. Властиво, спершу я не побачила, а тільки відчула, що ти стоїш біля мене, та наче не стоїш. Твоя фізична постать якимось чином перетворилась у духову і я мимоволі стримала віддих, щоб не сполошити Божественної тиші. Тоді навіть Прут перестав шуміти, навіть вітер зупинився на березі і змовк.

Василино, ти справді була містиком з Божої ласки, хоч ніколи не вчилася про те, що Кант називає «трансцендентальною єдністю душі з Богом». Ти й не знала нічого про інтровертивний або екстровертивний містицизм, ані про техніки індійських Йогів, якими вони прикликали до себе містичну свідомість, так звану «самадгі». Ти ж не промовляла магічних слів, коли підносила руки вгору, як то робив колись поет А. Теннісон, вигукуючи власне ім'я, щоб таким способом сконцентруватися, а потім зілляти своє індивідуальне «я» з універсальним. Тоді я не розуміла, як ти змогла перетворитись у світляну драбину. А може це так лише здавалося? Ні, ні, я виразно бачила, що драбина видовжувалась, видовжувалась, та коли найвищим щаблем торкнулася зір, я замкнула очі. Я інстинктивно тремтіла зі страху, що твоє світло, злучившись із сльозом зір, може мене осліпити. Аж нині я знаю, що тобі була притаманна свідомість «третього поверху». І не раз я себе питаю, що ти уздріла, коли твої духові очі так близька заглянули в очі Дажбога?

Того вечора, як ти поволі вернулась до мене з небесних верховин, мовчазність була твоєю супутницею, і я не терпіла тебе. Ти ж не чула моїх запитів: чому деякі зорі є срібні, а інші помаранчеві або фіялкові? Чому Дажбог має різнобарвні очі, коли всі твої є карі, а мої сині? Я кажу «всі очі», бо хто ж як не ти навчала мене, що ми з Дажбога взялися, тому в усьому на нього схожі?! Отже, також маємо багато очей: і на обличчі, і в серці, і в душі!

Я цілу ніч крутилась на постелі, а ти напевно чула, що я не сплю, бо ж лежала в тій самій кімнаті. Одначе, тієї пропам'ятної ночі ти не підходила напувати мене узваром із чародійного зілля, від якого сняться прекрасні сни. Моє маленьке серце так хотіло ридати з великого жалю, що ти мене вже не любиш. Проте, вдосвіта несподівано ти встала і взяла мене за руку: — «Ходім, я знов покажу тобі щось чудове!»

На обрію ще світилася рання зоря, відвічна зв'язкова поміж ніччю і днем. Над Прутом розлягався туман. Враз небо сколихнулось, наче б хтось увіходив на нього. Василю, де взяти надзвичайних слів, щоб описати все, що я тоді вперше побачила? Та надзвичайні слова до таких описів, мабуть, не надаються, бо вони мали б посмак штучности. А в образі обрію, гори Цецини і твоєї великої душі, була справжня, непричепурена цивілізацією та науковістю, шляхетна простота краси, продуховлена святістю. Та що ж я тоді побачила? Гей, світання, світання! Василю, Дажбог сходив на небо і наче жар-птаха розпростував огненні крила до лету. І сталось так, як в есеї Вульчевіца: хвилі Пруту розколисалися-зашуміли, пташки і дерева заспівали гимни, вся природа творила молитву. І я, Василю, підвела долоні і побожно шепотіла: — «Дайбоже, Дайбоже»... Ти не противилась, коли замість «Дажбоже» я вимовляла «Дайбоже», бо розуміла мою дитячу мову, навіть у часі моєї мовчанки.

А як рожеві промені впали на срібні пелюстки ромашок і в келехи блакитних дзвіночків, я зірвала цілу китицю, щоб донести в ній сяйво світання до хати. Але ти сказала: — «Я сплету тобі віночок!» Василю, чому ж ти остерегла мене, коли я сідала на траву: — «Насамперед дмухни тричі, щоб душі предків не придушити! Чи ж не бачиш їх у променях на траві?! «Хто ж то недавно оповідав мені подібне, що душі героїв живуть у соняшнім сплеті? Поясни мені, Василю, як Дух-Просвітитель сходить у наші душі, щоб їх єднати такими самими почуттями? Чи той віночок, якого ти

сплела мені із срібних ромашок і блакитних дзвіночків, окутаних сяйвом світання, мав також чаклунську силу, коли ним обняла ти мою голову?

Але на цьому не закінчилась наша зустріч із світанням. Ти зняла з пальця свій грубий дукатовий перстень і заклала мені на середній палець лівої руки із символічними словами: — «Віднині ти моя наречена!» Я по-дитячому серйозно запиталася: — «Чи ти, Василю, насправду колись оженишся зі мною, як виросту велика?» Ти ж, із загадковим усміхом Мони Лізи, покрутила головою і відповіла також загадково: — Ні, ні, ти лиш наче моя наречена, та колись я заручу тебе із справжнім нареченим, що прийде з високих гір. Але до того часу будеш під мою опікою!»

Біда була мені із твоїм завеликим перснем. Я встромила в нього два пальці, щоб не злітав. Пізніше моя неня дала золотареві перекути його у два разочки наміста і повісила на моїй шиї у клечальний вечір. Василю, я не знаю, як можна було з одного персня зробити сорок намистин, але може і в персні скривалася твоя чародійна магія. Це магія твоїх сорока карпатських легенд, які ти подарувала мені у віно. Та чи лише сорока? Коли тепер беру на увагу їхню креаціоністичну флюктуаційність, я знаю, що в кожній із сорока жило ще раз стільки легенд. І хоч вони замикалися в символічній колі чарівного персня, з якого зродилися, то їхня замкненість була тільки сповидною, бо ж із кожної намистини розбризкувались іскри. Василю, Василю, щоб відтворити всі ті легенди, треба б намалювати велику кількість епіграм, а в їхньому змісті мусила б дихати твоя таємниця вміння перетворювати своє особисте «я» в універсальне, що ототожнює себе в кожнім прояві всесвіту і ані на хвилину не стається егоцентриком. У тих епіграмах не вистачило б лише яскравих кольорів і пластики фігур Дажбога і Перуна, купальських вогнів, мавок, лісовиків, чугайстрів, ритуальних танців, писанок, вишивок і багато дечого іншого.

Потрібна була б ще й тональність інструментів симфонічної оркестри.

Яка то благодать знати, що твої легенди ніколи не були конгломератом, що їхньої правди не треба доказувати, бож вона аксіоматична. Твої ж легенди були надзвичайно стрункою системою народньої мудрости, в якій укривалася самобутня сило-красо-історіотворча снага для тогочасних і майбутніх поколінь.

Щодня по краплині ти напувала мене із свого буйного джерела. Я ж ходила до чужої школи, а ти легендами охороняла мою душу від ворожого впливу. Я жила тоді у бабусі, що завжди тобі потакувала. Неня не мала часу мною займатися, та коли вчула, чого ти мене вчиш, вона часом гнівалась, що ніби провадиш мене на «манівці». Василю, чи пам'ятаєш, як спокійно ти відповіла їй: — «Таж Бог і Дажбог той самий Творець світу, лиш має різні назви. А назва Дажбог найкраща, бож прадавня і наша рідна». Чомусь і в твою легенду про безсмертність Перуна неня також не могла повірити, що він, мовляв, по драбині з Дажбожих променів вийшов на небо. І там час-до-часу гримить, що покарав нас неволею національною тому, що ми відцурались його. Проте, сам факт, що неня дала перекути перстень в намисто, зв'язав її з ним невидними вузлами. Мабуть, підо впливом гарячих іскор намиста її душа почала рішуче перероджуватися. Пізніше неня часто-густо сама пригадувала мені дві твої найважливіші легенди, Василю, і до них додала частину власної душі.

Перша легенда була про наших велетнів-прапредків, яких Дажбог перетворив у гори, коли в їхньому таборі Аридник посіяв незгоду. Неня повірила, що день воскресення колишніх велетнів залежний від нашого духового переродження і росту.

Друга легенда була про дві Калини в лугах Пруту і Дніпра, що живляться тими самими підземними соками, в яких є піт і кров наших прапредків, національних героїв. О, як часто неня заохочувала нас, дітей сво-

їх, до святого Причастя овочами Калини ось такими словами: — «Їжте, їжте кисло-гірко-солодкаві овочі Калини, бож у них є наснажна сила до змагань за щастя-волю Вітчини!»

Я завжди пам'ятатиму, що ти, Василю, перша почала різьбити мою душу нерукотворним долотом. Та, признаюся щиро, що часом я перерізьблювала її на свій лад, коли ти була зайнята іншою працею. Мені ж тоді минуло 14 років і я дійшла до свідомости, що кожну думку слід передумати. Але одна «реформа» пізніше таки вийшла мені на шкоду. От, хоча б мрія про того нареченого з високих гір, якого ти мені обіцяла свято, якщо точно виконаю магічну штуку: — «Прибий до воріт смерекову гілку і нехай срібний дзвіночок прикличе твого легіня!»

Зелена гілка здавалась мені занадто прозаїчною, тому я причепурила її багровими стрічками. А дзвіночок на гілці я настроїла на мажорні тони, щоб аж верховина зворушилась від їхньої мелодії. Ой, серце мені мало не розірвалось від розпуки, коли обраний легінь пройшов мимо і, навіть не поглянувши на закосичену гілку, застукав до сусідньої хати Марічки. Чому ж він тоді помилково з нею заручився? Я пригадала собі запізно, що ти, Василю, наказувала рівночасно вислати в гори білу голубку, щоб легіневі показала дорогу до мене. Я знехтувала ту пораду, бож любила лише яскраві барви. І так почалось перше велике горе мого життя, що й досі мститься на мені. І того самого дня прилетів шалений вихор у наш улюблений луг над Прутом. Тільки ми обидві знали, що там Дуб і Калина закохані і з найбільшою ніжністю витягають руки, щоб обнятись. А жорстокий вихор їм розривав галузки і звелів: — «Не руш-ш-ш! Не руш-ш-ш!» А тому, що того дня моє серце було повне жалю за утраченим легінем, я не могла спокійно дивитись, як вихор кривдить Дуба і Калину. Я заплющила всі мої очі, ще й закрила їх руками. І сталось дивне диво: я вперше в житті узріла те, чого не можна уздріти голими очима. І я гук-

нула: — «Василино, Василино, поглянь, Дуб і Калина як не над землею, то таки обнялись корінням під нею. Вихор уже їх не розлучить ніколи!» Тоді ти чомусь показала рукою на сад перед нашою хатою і відповіла: — «Онде вже перша брунька на яблуні розпукала сріблистий цвіт. Дажбог його буде голубити проміннями, небесна роса напуватиме своїми пахощами і може колись із цвіту виросте золотий соковий овоч!»

І знов я відважуюсь на запит: — Чи ти, Василино, хочеш, щоб я твою віру назвала анімистичною? Та яка насправді була твоя анімистична віра? Я напружую пам'ять, а вона малює переважно квіти, рослини й дерева, що мають душу і почування подібні до людських. Тому, либонь, твоє навчання про тотемізм, метемпсихозу і реінкарнацію обмежувалось переважно до шляхетного світу природи. Ти ж переконувала мене, що квіти, рослини й дерева часом більше знають від людей, та говорять лише кольорами, шелестом і недомовленнями, або глибокою значущою мовчанкою.

Аж після незабутнього дня підземної злуки Дуба з Калиною ти почала мене втаємничувати в можливість переселювання людських душ у дерева на шпильках гір. Ти мала на думці душі живих людей, що знайдуться в якійсь життєвій небезпеці, або душі бійців перед боями з національним ворогом. Згідно із твоєю вірою, душа могла вернутися до тіла, коли небезпека минула. Ти ще й сказала, що як довго душа, яка є життям тіла, живе в небезпечному місці, так довго тіло людини буде безсмертне. Ніякі ворожі сили його не убу'ють!

Яке то дивне, що в індійських легендах є подібні теми. А єгипетська легенда про чоловіка, що сховав серце у цвіту акації, була записана 1300 р. п. Х. Чи може ти, Василино, жила вже тоді, а пізніше знов народилася в Україні? Дивним збігом обставин віра Сковороди і Федьковича була схожа на твою. І Ольжич дав їй вислів у вірші про вояка, що перед битвою відділив душу від тіла. А метеоричні поезії Голобородька

і багатьох сучасних поетів в Україні також свідкують про їхню на високім поземі анімістичну віру. Васирино, чи всі вони були твоїми учнями?

Я нікому не розповім, де вихор на горах розірвав моє дороге намисто, коли я ішла в далекий світ, де вихор розкинув його по кичерах, ґрунях і яругах. Там рідні печери схоронили мої намистини, як мати хоронить своїх дітей. Я не розповім, бо в одній намистині живе моя душа. І нікому в цілому світі не покажу того місця над Прутом у лузі, де Дуб і Калина сплелись під землею корінням. Але згідно із твоїм навчанням, Васирино, я досі маю багато очей. І ліпше бачу, коли їх заплющу й закрию руками. Тоді біля Дуба й Калини, під гранітною брилою, сходяться мої загублені намистини. Васирино, чи ти, у вічнім колі вороття, знов перекуєш мені їх у чарівний перстень?

Нехай тебе благословлять душі наших прапредків, що поселилися у соняшнім сплеті над горою Цециною! О, незабутня Васирино!

З М І С Т

Мавка	5
Під вечір, Хто з нас не любить	6
Чом часто сниться, В людей буття	7
Затріщала скульптура, Усім, що мають	8
Як себе тих двоє, Та, чому то	9
Злюби, поете	10
Містерія	11
Зворотне коло	12
Безсмертність	13
Лицар на Карому Коні	14
Світання	16
Віра	17
Реінкарнація, Скільки роль судилось	18
Антропогенеза	19
Чи заможем земля	20
На роковини Лесі Українки	21
Коненков, Свастика	22
В горах Ваших	23
Кілька санскритських літер	24
Ой, давно	25
Лицар буйний зник, Усесвіт наш	26
Тат Твам Асі	27
Тризуб	28
У ватрі предків	29
Первородний Син	30
Жар-Птаха	31
Соняшна Писанка	32
Із вогнища обранців, Оксані Лятуринській	33
Хоробрість у зневазі	34
Григорій Сковорода, Ісвара — Пуруша	35
Коляда	36
Рідна Мова	37
Прадідні бесаги	38
Чарівний Перстень	41

